

ความนำ

**ในปัจจุบันการออกแบบเป็นวิชาอาชีพที่เจริญก้าวหน้า ในขณะที่สภาวะทางเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของสังคมไทยเต็มไปด้วยการแข่งขัน แนวความคิดแปลกใหม่ รูปแบบที่ไม่ซ้ำซากจำเจ การหมั่นฝึกฝนเพิ่มพูนความรู้ ปรับตัวให้ทันสมัยย่อมมีโอกาสที่ดีกว่า

** การออกแบบอักษร อักษรเทคนิค อักษรแบบใหม่ทันสมัย สามารถนำไปใช้กับงานโฆษณา พาณิชยศิลป์ งานออกแบบสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ ตามประเภทของงานได้อย่างกว้างขวาง

** การออกแบบอักษร มุ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวก ทั้งด้านความคิด ฝีมือและคุณค่ากับผู้สนใจสามารถสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อเนื่องไปถึงประเทศชาติ

ความเป็นมาของตัวอักษร

ตัวอักษรอันเป็นสื่อความหมาย ความเข้าใจของมนุษย์ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ในกลุ่มชนแต่ละชาติ แต่ละภาษา แต่ละเผ่าพันธุ์นั้นมีมาแต่โบราณกาล โดยวิวัฒนาการมาจากภาพที่เห็นที่เป็นจริงหรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในยุคนั้นสมัยนั้น

อักษรภาษาไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์เรียงอยู่ในบรรทัดเดียวกันต่อมาได้มีวิวัฒนาการรูปตัวอักษรเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

การออกแบบ

การออกแบบ “ภาษาไทย” จะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาโครงสร้างตัวอักษรซึ่งแต่ละตัวมีรูปลักษณะที่แน่นอน เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางซึ่งเป็นพื้นฐานของการออกแบบโครงสร้างตัวอักษร(Structure) คือเส้นที่ลากขึ้นเป็นตัวอักษร ประกอบด้วย

1. เส้นตั้ง มีแนวตั้งฉาก
2. เส้นนอน เส้นนอนยังแบ่งแยกออกเป็น 3 ระดับ คือ
 - ก. เส้นนอนบน
 - ข. เส้นนอนกลาง
 - ค. เส้นนอนล่าง

เส้นที่นำมาใช้เป็นเส้นตั้งและเส้นนอนประกอบขึ้นเป็นตัวอักษรมีหลายลักษณะทำให้รูปแบบอักษรเปลี่ยนไปบ้าง แต่ยังคงโครงสร้างอักษรไว้ และสื่อความหมายความเข้าใจได้ทุกลักษณะเส้นที่นำมาใช้

สัดส่วนตัวอักษร

สัดส่วน (Proportion) ของตัวอักษรภาษาไทย ประกอบด้วยส่วนกว้างอันได้แก่ ส่วนที่เป็นเส้นนอนและส่วนสูงได้แก่ ส่วนที่เป็นเส้นตั้ง

การกำหนดสัดส่วนของตัวอักษร คงจะต้องยึดถือตัวพิมพ์เป็นมาตรฐานเพราะว่า ตัวพิมพ์เป็นแบบตัวอักษรที่แพร่หลายและคุ้นเคยต่อการอ่านมากที่สุด

สัดส่วนของตัวอักษรมีประโยชน์ในการออกแบบ โดยเฉพาะในเนื้อที่จำกัดสามารถ จัดแบ่งเนื้อที่ให้เหมาะกับประโยคหรือข้อความที่จะต้องออกแบบ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะต้อง กำหนดเป็นสัดส่วนตายตัว สามารถยืด ขยาย หรือลดได้ตามความพอใจ เพียงแต่ใช้เป็นแนวทาง คร่าวๆ เท่านั้น

เส้นกับตัวอักษร

เมื่อนำเส้นลักษณะต่างๆมาใช้ในการออกแบบตัวอักษรจะมีผลต่อเนื้องทำให้เกิดความรู้สึกต่อตัวอักษรที่ออกแบบหรือเขียนขึ้นด้วย

เส้นที่นำมาใช้กับตัวอักษร ลักษณะและขนาดที่แตกต่าง เป็นผลเนื่องมาจาก “เครื่องมือ” ที่ใช้ในการเขียนเครื่องมือแต่ละชนิดทำให้เกิดเส้นที่มีลักษณะและขนาดที่ไม่เหมือนกัน เส้นที่นำมาเขียนตัวอักษร นอกจากจะทำให้เกิดรูปลักษณะแล้วยังทำให้เกิดเป็นรูปแบบตัวอักษรด้วย ดังนี้

1. **ตัวเส้นเรียบ** เป็นอักษรที่มีเส้นขนาดเท่ากันตลอด แต่ขนาดของเส้นจะหนาบางตามแต่เครื่องมือที่ใช้เขียนยังมีชื่อเรียกตัวอักษรแบบนี้อีกเช่น ตัวจาร ตัวธรรมดา ตัวเรียบ เป็นต้น
2. **ตัวเส้นวาดเขียน** เป็นตัวอักษรที่มีเส้นหนักเส้นเบาหรือมีเส้นหนาเส้นบางเกิดจากการเขียนด้วยปากกา ปากสักหลาดปลายตัด บางที่เรียกว่าตัวลายมือตัวอักษรที่เขียนด้วยสปีคบอลล์ เขียง 45° ที่เรียกว่า “ตัวริบบิ้น” ก็จัดอยู่ในแบบนี้
3. **ตัวเส้นอิสระ** เป็นอักษรที่มีเส้นไม่แน่นอน อาจเป็นเส้นหยัก เส้นเป็นลวดลาย ตัวอักษรแบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตัวประดิษฐ์”

ขั้นตอนการออกแบบ

การออกแบบอักษรเป็นศิลป์แขนงหนึ่งเรียกว่า “เลขศิลป์” ที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายและเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ โดยการสัมผัสด้วยตาหรือการอ่านมีบทบาทสำคัญ เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทุกคนจะต้องได้พบได้เห็นและได้อ่านในรูปลักษณะต่างๆ ในสถานที่ต่างๆ กันนับตั้งแต่ต้นนอนเช้าจนกระทั่งถึงเข้านอน

ตัวอักษรออกแบบขึ้น เขียนขึ้น ด้วยแนวความคิดเพื่อให้บรรลุผลในการอ่านอันเป็นประโยชน์ใช้สอยโดยตรง เช่นเดียวกับการออกแบบทั่วไปผสมผสานกับปัจจัยในการออกแบบ เขียนเป็นตัวอักษรที่เหมาะสมในการใช้งาน

จะเห็นได้ว่านอกเหนือจากการอ่านออกเข้าใจได้การออกแบบอักษรมุ่งแฝงไว้ด้วยความต้องการหรือจุดประสงค์อันลึกซึ้งซ่อนเร้นไว้อีกด้วยเป็นต้นว่าต้องการให้เห็นเป็นสัญลักษณ์สร้างความอยากรู้อยากเห็น เน้นความสำคัญ เร้าใจให้ชวนอ่านชวนติดตามให้ความรู้สึกตื่นเต้นหรือตกชบขัน จนถึงแฝงความสงสัยหรือให้รู้สึกงงงัน

ทั้งหมดที่กล่าวมา คือการนำ “เนื้อหา” เข้ามาใช้ในการออกแบบอักษรเป็นการรวบรวมยอดจากเนื้อเรื่องและส่วนที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องอื่นๆ ด้วย

ตัวอย่างเช่น ต้องการออกแบบตัวอักษร เพื่อให้ทำปกหนังสือสักเล่มจะต้องรู้เนื้อเรื่องก่อนและต่อเนื่องไปถึงว่าหนังสือเล่มนั้นสำหรับใคร คนในวัยไหนเป็นผู้อ่าน จนถึงสุดท้ายชื่อเรื่องว่าอย่างไรหมายถึงข้อความหรือตัวอักษรที่จะต้องออกแบบ

เนื้อที่

ก็มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเนื้อหา เนื้อที่ ในที่นี้หมายถึงที่ตั้งหรือตำแหน่ง สถานที่ รวมไปถึงพื้นที่หรือขนาดด้วยก่อนอื่นจะต้องรู้ว่า อักษรที่จะต้องออกแบบนั้นใช้งานหรือใช้ทำเป็นอะไรจะนำไปใช้ที่ในระยะเวลาอ่านหรือมองเห็นได้ระยะใกล้ไกลเพียงใด จะต้องทำด้วยอะไรหรือจะต้องทำเป็นอะไรแล้วจะต้องเขียนด้วยอะไรเป็นการกำหนดวัสดุ-อุปกรณ์ ขนาดและวิธีการหรือเทคนิค

ตัวอย่างเช่น ต้องการทำป้ายโฆษณาติดผนังตึกซึ่งมองเห็นได้ในระยะไกลจะทำเป็นป้ายสังกะสี หรือเป็นป้ายผ้าไปติดหรือเขียนติดผนังตึกเลย ซึ่งแต่ละแบบจะใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเขียนต่างกันแต่ถ้าจะให้เห็นได้ในเวลากลางคืนอาจจะต้องมีไฟฟ้ามาเกี่ยวข้องกับตัวนี้เป็นต้น

ปัจจัยในการออกแบบ

ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึง และนำมาใช้ประกอบการออกแบบอักษร มีอยู่

2 อย่างด้วยกันคือ

1. เนื้อหา
2. เนื้อที่

หลักการออกแบบ

หลักการออกแบบ (Design) เป็นหลักเกณฑ์ทางศิลป์ เพื่อก่อให้เกิดความงามมี
หลักที่ต้องคำนึงถึงดังนี้คือ

1. เอกภาพ
2. ความกลมกลืน
3. สัดส่วน
4. ความสมดุล
5. ช่วงจังหวะ
6. จุดเด่น

เอกภาพ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในรูปแบบตัวอักษรที่ออกแบบขึ้นมี
ความสอดคล้องกันโดยตลอดทั้งสระ พยัญชนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขียนเป็นข้อความหรือเป็นประโยค

ความกลมกลืน คือ ความสัมพันธ์กลมกลืนกันในส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเส้นตั้ง
เส้นนอนหรือตัวอักษรไม่ขัดตาในทิศทางของเส้น รูปลักษณะและขนาดตัวอักษร

สัดส่วน คือ ความเหมาะสมในการกำหนด ขนาดตัวอักษร ความกว้างและความสูง
ของตัวอักษรและรวมไปถึงการเขียนเป็นข้อความด้วย

ความสมดุล คือ ความเท่าเทียมกัน ในรูปลักษณะของ โครงสร้างตัวอักษรอาจ
เท่ากัน โดยแบ่งแกนกลางหรือคาดคะเนมีความรู้สึกได้ว่าเท่ากัน

ช่วงจังหวะ คือ ช่วงจังหวะลีลาของเส้นที่ประกอบกันเป็นตัวอักษรอาจซ้ำๆกัน
สลับกันมีทิศทางพุ่งขึ้นหรือลากลงแสดงให้เห็นเป็นจังหวะลีลาต่อเนื่อง

จุดเด่น คือ การเน้นตัวอักษร ให้ดึงดูด ความสนใจ สะดุดตา ไม่ซ้ำซากจำเจ จะเป็น
รูปแบบ ขนาด สัดส่วน ลักษณะ หรือสวดลายที่นำมาประกอบตกแต่งก็ตาม

วิธีออกแบบ

การเริ่มต้นออกแบบอักษร ควรเริ่มต้นด้วยการทดลองร่างคร่าวๆตามความคิดซึ่งได้มาจาก การนำเอาหลักการและปัจจัยต่างๆประมวลมาประกอบกันลงร่างบนกระดาษลอกลายหรือกระดาษอื่นๆก็ได้ ทดลองดูหลายๆลักษณะจนพอใจในแนวทางแล้วจึงเริ่มต้นลงมือออกแบบจริง

กระดาษที่ทดลองร่าง อาจจะใช้กระดาษที่มีเส้นกราฟด้วยยิ่งดี เพราะจะได้รู้ขนาดสัดส่วนและจังหวะที่เป็นไปได้ในตัวอักษรที่ร่างมีไม่น้อยที่ร่างจนพอใจแล้วนำไปทำแบบจริงไม่ได้หรือต้องคิดเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเป็นแบบจริง

แต่อาจไม่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์มาบ้าง หรือผู้ที่มีความมั่นใจ อาจลงมือร่างแบบจริงเลขที่เดียวก็ได้ อันดับแรกกำหนดเนื้อที่จะต้องออกแบบ ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกันคือ เนื้อที่จำกัดหรือจำเพาะเจาะจง และเนื้อที่ไม่จำกัด

วิธีเขียนอักษร

ปฏิบัติการเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการออกแบบอักษรเพื่อนำไปใช้งาน นอกเหนือจากหลักการ และขั้นตอนแล้ว วิธีการเขียน และฝีมือ มีส่วนช่วยเสริมสร้างให้ประสบผลสำเร็จในการออกแบบ

ความอ่อนช้อย คมชัด ตลอดจนสีสันอันสวยงาม เหมาะสม สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยการฝึกฝนฝีมือ เพื่อหาความชำนาญและประสบการณ์ประกอบอันจะนำมาซึ่งตัวอักษรที่สวยงาม มีคุณค่าสมบูรณ์ครบถ้วน เช่นเดียวกับการปฏิบัติงานศิลป์ในแขนงอื่นๆ

ช่องไฟ เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบ และเขียนตัวอักษรการเว้นระยะห่างระหว่างตัวอักษรแต่ละตัว จะกำหนดระยะเท่ากันตายตัวมิได้ เพราะแต่ละตัวอักษรจะมีส่วนยื่น ส่วนเว้า ต้องจัดแบ่งเฉลี่ยให้พอเหมาะทั้งนี้ต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญประกอบด้วย

เงาตัวอักษร ช่วยทำให้เกิดความรู้สึก เป็น 3 มิติ คือ มี ความลึก เพิ่มขึ้นจากปกติซึ่งมีความกว้างและความสูงเงาจะช่วยเน้นตัวอักษรให้เด่นชัดสวยงาม

อุปกรณ์

เครื่องมือเขียน

เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบและเขียนตัวอักษร ในปัจจุบันมีมากมายหลายชนิด ทั้งที่จำเป็นจริงๆและไม่สำคัญเท่าไคนัก จะมีก็ได้หรือไม่มีก็ได้ แต่ชนิดก็มีหลายข้อให้เลือกซึ่งแตกต่างกันบ้างทั้งราคาและคุณภาพ สามารถเลือกใช้ได้ตามความพอใจ ความสำคัญอยู่ที่การใช้งาน ใ้คล่องตัว จับได้นัดมือ และเหมาะสมกับประเภทของงานที่ใช้เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบและเขียนตัวอักษร มีดังนี้

ดินสอดำ ดินสอดำมีระดับไล่ดินสอจากไส้แข็งสุดเส้นบางและค่าน้อย เรียงลำดับไปจนถึงใ้้อ่อนสุด เส้นดำมากเรียงลำดับดังนี้ 9H-H-HB-B-9B ส่วนมากจะใช้ HB ในการร่าง ตัวอักษรดินสอดังกล่าวจะเป็นแท่งกลม หกเหลี่ยม หรือสี่เหลี่ยม มนมุม เหมาะที่จะใช้เขียนกระดาษ ยังมีอีกชนิดหนึ่งลักษณะเป็นแท่งแบนสำหรับช่างไม้

ดินสอสี ดินสอสีมี 2 ชนิดคือ ชนิดที่เขียนเป็นสีโดยตรงเช่นเดียวกับดินสอดำกับอีกชนิดหนึ่งเมื่อเขียนลงไปแล้วสามารถใช้พู่กัน ระบายไล่ ได้เช่นเดียวกับสีน้ำ

ยางลบ จะต้องเลือกยางลบคุณภาพดี ลบสะอาด ไม่กัดเนื้อกระดาษที่ใช้เขียน ส่วนมากยางลบคุณภาพดีจะมีเนื้อสีขาว

ปากกา ปากกาที่ใช้ในงานออกแบบตัวอักษร มีมากมายหลายชนิด ซึ่งบางชนิดสามารถใช้แทนกันได้ แต่ความสะดวกสบายแตกต่างกัน สุดแต่ว่าจะเลือกใช้ชนิดใด ปากกาชนิดต่างๆมีดังนี้

ปากกาเขียนแผนที่

ปลายปากกาแหลม ทำด้วยโลหะ เส้นที่เขียนเส้นเส็กมากแต่สามารถทำให้เส้นใหญ่ได้โดยคัดปลายและฝนกับหิน เพื่อลบคมเวลาเขียน ไม่กัดกระดาษ

ปากกาสปีดบอลล์

ปลายปากกามีหลายขนาด ตั้งแต่เส้นเล็กสุดจนถึงเส้นใหญ่ เนื่องจากเป็นปากกาปลายแบน สามารถเขียนเป็นแบบอักษรเฉพาะได้ เช่นเดียวกับฟู่กันแบน

ปากกาเขียนแบบ

เป็นปากกาที่ทันสมัยที่สุด ให้ขนาดเส้นที่แน่นอน แต่ละด้ามจะบอกขนาดของไส้ไว้ตั้งแต่เล็กสุด 0.1 มม. จนถึงใหญ่สุด 2.0 มม. มีมากมายหลายยี่ห้อ

ปากกาเขียนโน้ตดนตรี

เหมือนปากกาหมึกซึมทั่วไป แต่ปลายปากกาตัด สำหรับเขียนโน้ตดนตรีสามารถเขียนได้ในลักษณะเดียวกันกับ ปากกาสปีดบอลล์

ปากกาคีเส้น

เป็นปากกาปากโลหะสองชั้น ปรับให้เล็กใหญ่ได้ ส่วนมากจะอยู่กับชุดวงเวียน สามารถใส่หมึกช่องกลางเขียนได้เช่นปากกาเขียนแผนที่ นอกจากนี้ยังใช้ใส่โปสเตอร์ผสมน้ำพอเหลวใส่เขียนได้อีกด้วย

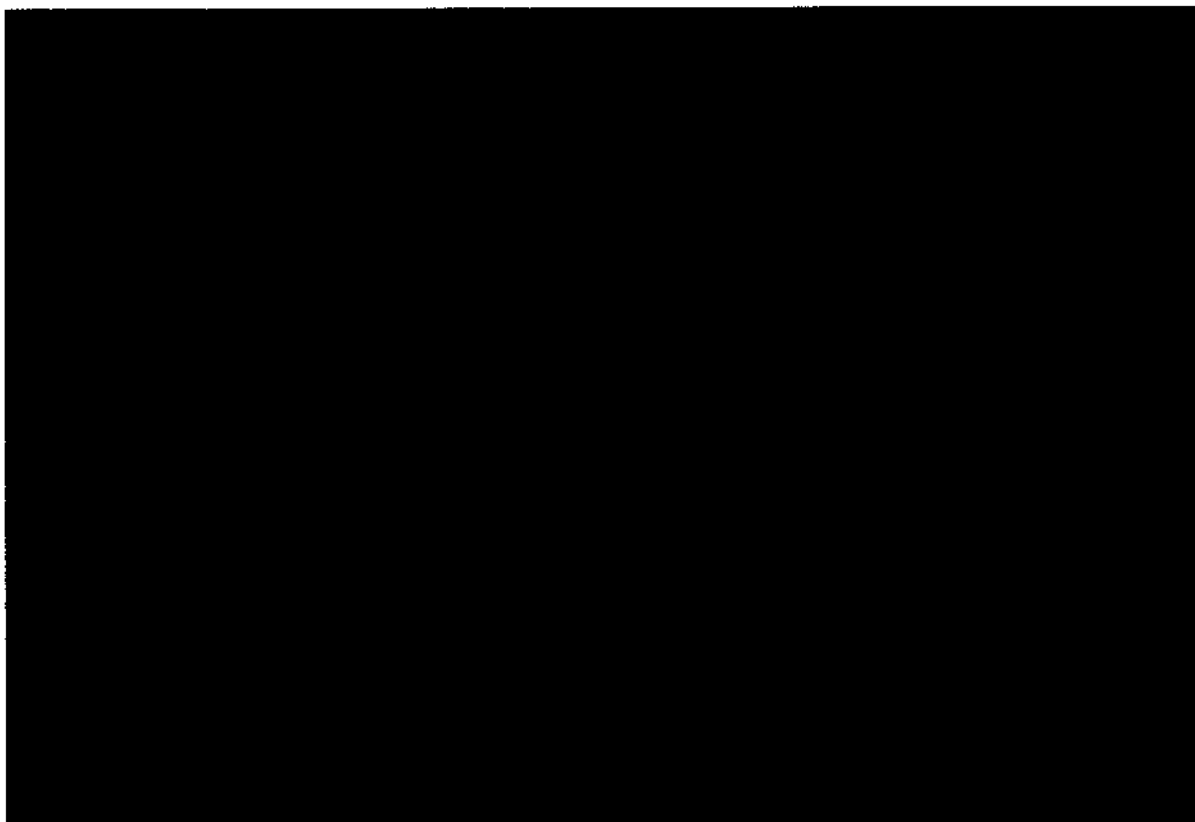
ปากกาสักหลาด

ปากกาสักหลาด มีชื่อตลาดว่า สีเมจิก มีสองชนิดคือ ชนิดสีน้ำและชนิดสีน้ำมัน ปากของปากกาสักหลาดมีชนิด เส้นเล็ก เช่นเดียวกับปากกาเขียนแบบ เรียกว่า ปากเข็ม ใหญ่ขึ้นมาเป็นปลายมนมีหลายขนาดจนถึงปากใหญ่สุด เป็นปลายตัดเฉียงซึ่งก็มีหลายขนาดสามารถเขียนได้ในลักษณะเดียวกันกับฟู่กันแบน

นอกจากมีขนาดปากให้เลือกแล้ว ยังมีสีต่างๆ ให้เลือก

ภาพผลงาน

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY
SERIALS ACQUISITION
300 N ZEEB RD
ANN ARBOR MI 48106-1500

UNIVERSITY OF MICHIGAN

กระทรวงแรงงาน
ให้ประกาศเกียรติบัตรนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

ได้ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีอุบัติเหตุใน 6 จังหวัดภาคใต้ ด้วยความเสียสละ
ความกล้า ทั้งกำลังกาย กำลังใจ สมควรแก่การยกย่องเป็นแบบอย่างอันดีแก่บุคคลทั้งหลายสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ เดือน พุทธศักราช 2548

(นายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ)
ปลัดกระทรวงแรงงาน

